

DOMEIN A — Vaardigheden (geografisch denken)

Kaartbegrippen

- **Schaal** → hoeveel de werkelijkheid verkleind is op een kaart
- **Projectie** → manier waarop de bolvormige aarde plat wordt afgebeeld
- **Generalisatie** → details weglaten om kaart leesbaar te maken
- **Symbolisatie** → tekens en kleuren gebruiken om info weer te geven

Vraagtypen

- **Beschrijvend** → wat zie je?
- **Verklarend** → waarom gebeurt het?
- **Voorspellend** → wat zal gebeuren?
- **Waarderend** → wat vind je ervan?
- **Oplossingsgericht** → wat moet er gebeuren?

Werkwijzen

- **Horizontale relaties** → verbanden tussen gebieden
- **Verticale relaties** → verbanden binnen één gebied (mens ↔ natuur)
- **Schaalniveau** → lokaal – regionaal – mondiaal

Strategieën

- **Lees eerst de vraagsoort**
 1. beschrijven → alleen waarnemen
 2. verklaren → oorzaak + gevolg noemen
 3. verklaren + uitleggen → proces beschrijven
- **Kaartvragen = altijd 3 stappen**
 1. patroon noemen
 2. locatie noemen
 3. verklaring geven

 Wie stap 2 vergeet, verliest punten.

- **Let op schaalniveau woorden**
 - lokaal → stad/dorp
 - regionaal → provincie/gebied
 - mondiaal → wereld. Veel fouten ontstaan omdat leerlingen op een verkeerd schaalniveau antwoorden.

DOMEIN B — Wereld

Economische begrippen

- **BBP per hoofd** → welvaart per inwoner
- **Koopkracht** → wat je met geld kunt kopen
- **Internationale arbeidsverdeling** → landen specialiseren zich in productie

Wereldsysteem

- **Centrum** → rijke, machtige landen
- **Semiperiferie** → opkomende landen
- **Periferie** → arme landen

Demografie

- **Demografisch transitie-model** → model dat bevolkingsgroei-fasen beschrijft
- **Demografische druk** → verhouding jongeren/ouderen vs werkenden

Globalisering

- **Tijd-ruimtecompressie** → wereld voelt kleiner door transport/ICT
- **Offshoring** → productie verplaatsen naar buitenland
- **Reshoring** → productie terughalen
- **Wereldstad** → stad met grote invloed op wereldeconomie

Migratie

- **Pushfactoren** → redenen om weg te gaan
- **Pullfactoren** → redenen om ergens heen te gaan
- **Selectieve migratie** → vooral bepaalde groepen migreren

Strategieën

- Zie je cijfers → **zoek verband**
hoge HDI + lage bevolkingsgroei → fase 4 transitie
- Zie je wereldkaart → **denk centrum-periferie**
→ vraag is bijna altijd: waarom daar?
- Bij globaliseringvragen:
schrijf standaardstructuur:
oorzaak → proces → gevolg → schaalniveau

- Migratievraag?
Noem altijd:
 - pushfactor
 - pullfactor

DOMEIN C — Aarde

Platentektoniek

- **Divergente plaatgrens** → platen bewegen uit elkaar
- **Convergente plaatgrens** → platen botsen
- **Transforme plaatgrens** → platen schuiven langs elkaar
- **Subductie** → ene plaat duikt onder andere
- **Slab pull** → trekkracht van zinkende plaat
- **Ridge push** → duwkracht vanaf rug

Vulkanisme

- **Explosieve eruptie** → dikke lava + gas → explosie
- **Effusieve eruptie** → dunne lava stroomt rustig
- **Stratovulkaan** → steile kegelvulkaan
- **Schildvulkaan** → platte brede vulkaan

Exogene processen

- **Verwerking** → gesteente valt uiteen
- **Erosie** → transport van materiaal
- **Sedimentatie** → afzetting van materiaal

Klimaat

- **ITCZ** → zone waar passaatwinden samenkomen → regen
- **Passaat** → constante wind richting evenaar
- **Moesson** → seizoenswind met natte/droge periode

Landschapszones

- **Geofactoren** → klimaat, bodem, water, mens, planten, dieren
- **Landdegradatie** → achteruitgang van landkwaliteit

- **Verwoestijning** → land wordt droger en onvruchtbaar

Gebruik deze volgorde:

energiebron → proces → landschapsvorm

Voorbeeld:

zon → wind → erosie → duinen

Als je alleen proces noemt → half punt.

Platentektoniek-hack

Als je plaatgrens ziet → denk automatisch:

grens	verschijnselen
divergent	vulkanen + rug
convergent	gebergte + aardbevingen
transform	alleen aardbevingen

Klimaatvragen shortcut

Vraag: waarom klimaat daar zo?

Check altijd deze 5 factoren:

1. breedteligging
2. zeeafstand
3. zeestromen
4. windrichting
5. reliëf

DOMEIN D — Ontwikkelingsland **Brazilië**

Sociaal-economisch

- **Informele sector** → werk zonder contract/belasting
- **Gini-coëfficiënt** → maat voor inkomensongelijkheid
- **Sociale mobiliteit** → kans om hogerop te komen

Ruimtelijke verschillen

- **Verstedelijkingsgraad** → % mensen in steden
- **Verstedelijkings tempo** → snelheid waarmee steden groeien
- **Favela** → zelfbouwwijk/sloppenwijk
- **Gated community** → afgesloten woonwijk voor rijken

Fysische geografie

- **Cerrado** → savannelandschap
- **Caatinga** → droog struikgebied
- **Selva** → tropisch regenwoud

Grondstoffen

- **Erts** → gesteente met metaal
- **Landgrabbing** → opkopen van land door bedrijven/landen

Als je grafiek krijgt

Examenmakers testen of je ongelijkheid herkent.

Zie je:

- gemiddelde stijgt
- ongelijkheid blijft hoog

→ antwoord = groei zonder inclusieve ontwikkeling

Amazonevragen

Altijd noemen:

- economische belangen
- milieu-impact
- sociale gevolgen

DOMEIN E — Leefomgeving Nederland

Rivieren

- **Debiet** → hoeveelheid water per seconde
- **Regiem** → jaarlijkse schommelingen waterstand
- **Piekafvoer** → maximale waterafvoer
- **Vertragingstijd** → tijd tussen regen en hoogste waterstand

Rivierdelen

- **Bovenloop** → snel stromend, erosie
- **Middenloop** → transport
- **Benedenloop** → afzetting

Overstromingsrisico

- **Binnendijks** → beschermd door dijken
- **Buitendijks** → buiten dijken → overstromingsrisico

Waterbeheer

- **Ruimte voor de Rivier** → rivieren meer ruimte geven
- **Deltaprogramma** → plan tegen overstroming en droogte

Geheime truc: Elke vraag draait om **mens + natuur combinatie**

Als je alleen natuur noemt → fout

Als je alleen mens noemt → fout

→ Altijd beide.

Overstromingsvragen structuur

Gebruik dit antwoordmodel:

oorzaak → proces → risico → maatregel

Bijv:

hevige regen → hogere piekafvoer → overstromingsrisico → dijkverhoging

Droogtevraag hack

Als vraag over droogte gaat → noem altijd:

- klimaatverandering
- watergebruik mens

Kaartvragen NL

Als kaart rivier toont → check:

- bovenloop = steil + erosie
- middenloop = transport
- benedenloop = sedimentatie